

Jerzy Gaul

(Archiwum Główne Akt Dawnych, Warszawa)

AKTA DOTYCZĄCE BUDOWY PAŃSTWOWOŚCI POLSKIEJ W OKRESIE LIPIEC–SIERPIEŃ 1917 ROKU W AUSTRIACKIM ARCHIWUM PAŃSTWOWYM W WIEDNIU

W związku z setną rocznicą odzyskania przez Polskę niepodległości w listopadzie 1918 r. problematyka rozwoju państwowości polskiej w latach I wojny światowej nabiera szczególnego znaczenia. Kwerenda przeprowadzona w 2015 r. w Austriackim Archiwum Państwowym (Österreichisches Staatsarchiv), Archiwum Wojny (Kriegsarchiv) w Wiedniu w zespole Oddziału Kwatermistrzowskiego (Quartiermeisterabteilung — Qu.Abt.) Naczelnej Komendy Armii (Armeeoberkommando — AOK) doprowadziła do rejestracji interesujących materiałów z okresu lipiec-sierpień 1917 r.¹ W kartonach nr 2464 i 2465 występują dokumenty dotyczące następujących spraw: organizacji polskich naczelnych władz państwowych [zob. niżej, dokumenty nr 1, 3, 6–15, 17, 21], dymisji Tymczasowej Rady Stanu (TRS) i powołania Komisji Przejściowej [30], przekazania szkolnictwa i sądownictwa w ręce administracji polskiej [2, 5, 16, 18–20, 22–30].

Organizacja polskich naczelnych władz państwowych

Powołanie TRS w rezultacie aktu 5 listopada 1916 r. rozbudziło wśród Polaków nadzieje na odbudowę państwowości polskiej. Bezczynność Austro-Węgier i Niemiec sprawiła, że TRS skierowała 1 V 1917 r. ultimatum, domagając się powołania regenta i utworzenia rządu. Państwa centralne udzieliły odpowiedzi na początku czerwca. Uznały one TRS za reprezentantkę rodzącej się państwowości i zgodziły się na powołanie regenta. Zaproponowały też, aby TRS opracowała projekty przekazania jej niektórych działów administracji kraju, takich jak sprawiedliwość, oświata i kultury religijne, opieka społeczna, nie naruszając wszakże interesów mocarstw okupacyjnych².

¹ Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv, Feldakten, Armeeoberkommando, Quartiermeisterabteilung, karton 2464, 2465.

² D. Szymczak, *Między Habsburgami a Hohenzollernami. Rywalizacja niemiecko-austro-węgierska w okresie I wojny światowej a odbudowa państwa polskiego*, Kraków 2009, s. 269–279.

TRS przedłożyła 3 VII 1917 r. projekt tymczasowej organizacji polskich naczelných władz państwowych. Zakładał on, do czasu ostatecznego ustalenia ustroju państwa polskiego, powołanie następujących władz: Rady Stanu, premiera, Rady Ministrów, ministrów i dyrektorów departamentów³. Jeden z wariantów zakładał również powołanie trzyosobowej Rady Regencyjnej⁴.

Przed udzieleniem odpowiedzi w sprawie organizacji polskich instytucji państwowych władze okupacyjne państw centralnych w Warszawie i Lublinie prowadziły, poczynając od 22 lipca, ożywione konsultacje z udziałem generalnego gubernatora w Lublinie gen. Stanisława Szeptyckiego i generalnego gubernatora w Warszawie, gen. Hansa Beselera [zob. niżej, dokument nr 6]. Dokumenty przechowywane w Kriegsarchiv w Wiedniu wskazują, że inicjatywa rozbudowy państwowości polskiej należała do władz niemieckich, które należały na przyspieszenie tego procesu. W Berlinie, z udziałem kanclerza Rzeszy i gen. Beselera, dyskutowano o zakresie uprawnień dla państwowości polskiej [8]. Jan Konopka, austro-węgierski komisarz rządowy przy TRS w Królestwie Polskim, donosił 23 VII 1917 r. z Warszawy, że władze niemieckie nie tylko akceptowały projekt organizacji polskich najwyższych władz państwowych opracowany przez TRS, lecz także były skłonne pójść dalej w odbudowie państwowości niż dotąd zakładano, a nawet — pod pewnymi warunkami — przekazać stronie polskiej kompetencje finansowo-budżetowe. Proponowały też włączenie fachowców polskich do negocjacji [4]. W związku z powyższym władze austro-węgierskie planowały przeprowadzenie 28 lipca w Warszawie konsultacji wewnętrznych z udziałem barona Johanna Eichoffa oraz Ottona Hoenninga, przedstawiciela c. i k. Generalnego Gubernatorstwa Wojskowego (k. u. k. Militärgeneralgouvernement — MGG) w Lublinie [7, 9].

Dnia 24 VII 1917 r. Ignacy Rosner, zastępca austro-węgierskiego komisarza rządowego, poinformował AOK, że Józef Mikułowski-Pomorski, wicemarszałek TRS, przekazał komisarzom rządowym formułę ogłaszania rozporządzeń z mocą prawa. Byłyby one publikowane w polskich dziennikach ustaw, z podpisem marszałka i odpowiednich dyrektorów departamentów, a następnie zatwierdzone przez gubernatorów państw centralnych. W opinii komisarza niemieckiego Hugo hr. Lerchenfelda, ta formuła była do zaakceptowania przez administrację niemiecką. W związku z tym Rosner uważał, że strona austriacka powinna podczas zbliżających się rokowań również uznać ją za możliwą do przyjęcia [10].

31 lipca austro-węgierski komisarz rządowy, powołując się na informacje uzyskane od Bogdana Hutten-Czapskiego, donosił z Warszawy, że szef sztabu cesarsko-niemieckiego Generalnego Gubernatorstwa ppłk. Wilhelm Nethe powrócił z niemieckiej Kwatery Głównej i przekazał rozkaz niemieckiego najwyższego Dowództwa Wojskowego (DOHL), aby dalsze kroki rozbudowy państwowości polskiej zostały zrealizowane z największym możliwym przyspieszeniem. Komisarz przekazał też wiadomości uzyskane od niemieckich oficerów narodowości polskiej, że od dłuższego czasu płk. Nethe korespondował poufnie z gen. Eduardem Liebertem z Łodzi w sprawie zastąpienia gen. Hansa Beselera na

³ W. Suleja, *Tymczasowa Rada Stanu*, Warszawa 1998, s. 208–216.

⁴ Tamże, s. 216–219.

stanowisku generalnego gubernatora w Warszawie i przyjęcia programu większych ustępstw w sprawie polskiej [15].

Od 27 lipca przebywali w Warszawie delegaci rządów okupacyjnych, aby zdecydować o losach przedłożonego przez TRS projektu tymczasowej organizacji polskich naczelnich władz państwowych [9]⁵. 30 lipca delegaci państw centralnych przyjęli wariant projektu TRS z 3 lipca, zakładający powołanie w miejsce regenta trzyosobowej Rady Regencyjnej. Istotnym przedmiotem warszawskich rokowań była forma ogłoszenia decyzji państw centralnych w sprawie budowy państwowości polskiej. Delegat austro-węgierskiego MSZ w Warszawie Stephan Ugron donosił 31 lipca, że nadane Polsce przez mocarstwa sprzymierzone podstawy konstytucji państwa mogły występować pod nazwami „patentu”, „dyplomu”, „rozporządzenia” lub „ustawy konstytucyjnej”. Według Ugrona przyjęcie nazwy „patent” nie oznaczało zamiaru urażenia godności Polaków, ponieważ podstawy państwowości — jak długo nie istniały polskie organy ustawodawcze — mogły być utworzone tylko przez mocarstwa sprzymierzone, a więc na drodze narzuconej konstytucji, bez względu czy występować będzie pod nazwą „rozporządzenia”, czy bardziej uroczystego „patentu”. AOK z powodów dynastycznych kładła nacisk na decydujący udział w tym procesie cesarza Austro-Węgier [13]. Minister spraw zagranicznych Ottokar Czernin poinformował 1 VIII 1917 r. przedstawiciela MSZ przy AOK, że delegaci Austrii i Niemiec porozumieli się podczas warszawskich rokowań, aby projekt budowy państwowości polskiej ogłosić jako patent. Czernin miał pewne obiekcje, czy patent odpowiada oczekiwaniom TRS i czy nie zostanie przez Polaków przyjęty jako urażający ich godność i uznany za oktrojowaną konstytucję [13]. Ostatecznie postanowiono, że oficjalna odpowiedź składać się będzie z oświadczenia rządów państw centralnych oraz ogłoszonego w uroczysty sposób patentu wydanego przez cesarzy Karola I i Wilhelma II⁶.

Przedstawiciel AOK przy Generalnym Gubernatorstwie Warszawskim, płk Joseph Paic, poinformował 17 VIII 1917 r. AOK o planach utworzenia przy przyszłym rządzie polskim także Ministerstwa Wojny. Na jego czele miałyby stanąć ppłk. Legionów Polskich Henryk Minkiewicz, który uciekł z rosyjskiej niewoli. Gdyby rząd wydał ustawę o służbie wojskowej, pierwszy rocznik rekrutów mógłby już jesienią wstąpić do armii polskiej [21].

Dymisja Tymczasowej Rady Stanu i powołanie Komisji Przejściowej

Po kryzysie przysięgowym 9–11 lipca w Legionach Polskich i aresztowaniu Józefa Piłsudskiego 22 VII 1917 r., dalsza działalność TRS stała pod znakiem zapytania. Decyzja państw centralnych o wykluczeniu legionistów pochodzących z Galicji i wysłaniu Legionów Polskich na front południowo-wschodni bez zgody TRS zadecydowały o jej podaniu się do dymisji, co nastąpiło 25 VIII 1917 r. Aby

⁵ W. Suleja, *Próba budowy zrębów polskiej państwowości w okresie istnienia Tymczasowej Rady Stanu*, Wrocław 1981, s. 267.

⁶ Ogłoszenie patentu o organizacji polskich władz państwowych i powołania Rady Regencyjnej nastąpiło 12 IX 1917 r. J. Pajewski, *Odbudowa państwa polskiego 1914–1918*, Warszawa 1978, s. 202–203.

zakończyć wszystkie sprawy administracyjne, postanowiono do czasu oficjalnego zatwierdzenia desygnowanych kandydatów na regentów, wyłonić Komisję Przejściową⁷. Sprawa dymisji TRS i powołania Komisji Przejściowej zajęła wiele miejsca w raportach przedstawicieli monarchii habsburskiej w Warszawie. Austriacko-węgierski komisarz rządowy donosił 26 sierpnia o dymisji TRS i wyborze Komisji w składzie: przewodniczący Józef Mikułowski-Pomorski, członkowie — Stanisław Bukowiecki i Kazimierz Natanson, ich zastępcy — Ludwik Górski i Antoni Kaczorowski. Funkcję sekretarza objął Ludomir Grendyszyński [30]. Ponieważ Tymczasowa Rada Stanu została ustanowiona przez mocarstwa centralne, austro-węgierski komisarz rządowy uważał, że decyzja uznania Komisji Przejściowej i określenia jej kompetencji powinna być podjęta przez oba rządy. Przedstawiciele monarchii habsburskiej w Warszawie prosili o wskazówki, czy komisariat rządowy ma nadal wykonywać swoje funkcje wobec Komisji Przejściowej, jak również czy planowane przekazanie szkolnictwa może nastąpić na ręce wspomnianej komisji. Komisarz niemiecki odpowiedział twierdząco na te dwa pytania [30]. Szef c. i k. Sztabu Generalnego nie zgłosił 26 sierpnia sprzeciwu, aby Komisja Przejściowa była traktowana jako organ Rady Stanu i prowadzono z nią rokowania⁸. Nie miał też zastrzeżeń do przekazania szkolnictwa Komisji Przejściowej, które mogło nastąpić tylko na mocy rozporządzenia cesarskiego [30].

Przekazanie szkolnictwa i sądownictwa

W lipcu i sierpniu 1917 r. toczyły się intensywne rozmowy w sprawie przekazania szkolnictwa administracji polskiej [2, 5, 10, 16, 22, 30]. Austro-węgierski komisarz rządowy informował 18 VIII 1917 r. AOK, że w sprawie przekazania szkolnictwa w okupacji austro-węgierskiej osiągnięto pełne porozumienie z Departamentem Nauczania TRS, lecz na formalne sfinalizowanie sprawy trzeba poczekać na porozumienie TRS z zarządem niemieckim [22]. Na ostatnim posiedzeniu TRS 30 VIII 1917 r. postanowiono, że Komisja Przejściowa będzie załatwiać wszystkie sprawy bieżące, zakończy prace rozpoczęte w departamentach i przekaże sprawy nowym polskim władzom państwowym. Komisję upoważniono również do ogłoszenia przepisów niezbędnych do przejścia od władz okupacyjnych sądownictwa i szkolnictwa oraz zatwierdzenia budżetów departamentów i biur⁹.

Na posiedzeniu Komisji Przejściowej 7 września usunięto ostatnie przeszkody. Dnia 12 września ogłoszono rozporządzenie w sprawach przejmowania szkolnictwa i w rezultacie szkolnictwo wszystkich szczebli — od szkół powszechnych do uczelni wyższych — przeszło w ręce polskie¹⁰.

⁷ W. Suleja, *Próba budowy zrębów*, s. 273–277.

⁸ Komisja Przejściowa wybrała na regentów arcybiskupa warszawskiego Aleksandra Kakowskiego, Józefa Ostrowskiego i księcia Zdzisława Lubomirskiego. Kandydatury te zgłoszono 18 września władzom okupacyjnym. Intronizacja Rady Regencyjnej odbyła się 15 października, objęcie rządów 27 X 1917 r. Zob. W. Suleja, *Tymczasowa Rada Stanu*, s. 115.

⁹ W. Suleja, *Próba budowy zrębów*, s. 274–275.

¹⁰ Tamże, s. 330–337.

Przekazanie sądownictwa cywilnego polskiej Radzie Stanu [2, 18–20, 23, 25–27], związane było m.in. z decyzjami w sprawie urlopowania i przekazania austriackich sędziów i urzędników sądowych [24, 28–29]. 1 IX 1917 r. sądownictwo zostało objęte przez polską administrację. Wymiar sprawiedliwości sprawowały sądy pokoju, okręgowe, apelacyjne i wreszcie sąd najwyższy. Sądy nosiły nazwę królewsko-polskich, działały w imieniu korony polskiej i obradowały w języku polskim¹¹.

Österreichisches Staatsarchiv, Kriegsarchiv, Quartiermeisterabteilung (Qu.Abt.), Armeeoberkommando (AOK)

Karton 2464

[1]

AOK, Chef des Generalstabes, Nr. 131277/P, Polnisches Staatswesen, Gesetzgebung und Verwaltung [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie państwowości polskiej, ustawodawstwa i administracji], 23.7.1917.

Beilage.

Telephondepesche. Graf Czernin an Herrn von Storck, aufgegeben am 21. Juli 1917 [Depesza telefoniczna ministra spraw zagranicznych Czernina do przedstawiciela MSZ przy AOK Wilhelma Storcka nadana 21 VII 1917 r.].

[2]

K. u. k. AOK, Qu.Abt., Nr. 131305, 23.7.1917.

Der k. u. k. öst.ung. Regierungskommissär beim Staatsrate im Königreich Polen, Nr. 354 Res, Besprechung über Ergänzung des Staatsrates, sowie Übergabe des Schul- u. Gerichtswesens, Warschau, 20.7.1917, An das k. u. k. AOK in Feldpost Nr. 51 [Raport austro-węgierskiego komisarza rządowego przy TRS w Królestwie Polskim do AOK, dotyczący rozmów o uzupełnieniu Rady Stanu oraz przekazania szkolnictwa i sądownictwa].

[3]

K. u. k. AOK, Qu.Abt., Nr. 131315/P, Staatsrat, Kreisvertretung [Pismo Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK, dotyczące Rady Stanu i przedstawicielstwa powiatowego].

Beilage.

Telegramm Militär General Gouvernement (MGG) Lublin. Abschrift. Polnische Blätter [Telegram Generalnego Gubernatorstwa Wojskowego w Lublinie w sprawie zarządu powiatowego], 16.7.1917.

Die Bezirksverwaltung in Polen [Zarząd powiatowy w Polsce], „Dziennik Narodowy”, Piotrków vom 18. Juli.

¹¹ J. Pajewski, *Odbudowa państwa polskiego*, s. 202; W. Suleja, *Próba budowy zrębów*, s. 344–353.

[4]

K. u. k. AOK, Qu.Abt., MV Nr. 131316, 24.7.1917.

Telegramm. Vom Vertreter des k. u. k. AOK in Warschau, Nr. 5705, 23.7, 5 nm. AOK Qu. Abt. Mit Bezug geht an MGG, AOK sowie zur Kenntnis an Vertreter des AOK und M.d.Ä. in Warschau. Regierungskommissär Nr. 382 Res. [Telegram przedstawiciela AOK w Warszawie do Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK w sprawie raportu austro-węgierskiego komisarza rządowego przy TRS w Królestwie Polskim].

[5]

K. u. k. AOK, Qu.Abt., MV Nr. 131323, 24.7.1917.

Der k. u. k. öst. ung. Regierungskommissär beim Staatsrate im Königreich Polen, E. Nr. 360 Res, Übergabe des Schulwesens, Warschau, 22.7.1917, An das k.u.k. AOK in Feldpost 51 [Raport austro-węgierskiego komisarza rządowego przy TRS w Królestwie Polskim do AOK, dotyczący przekazania szkolnictwa].

[6]

K. u. k. AOK, Qu.Abt. MV Nr. 131330, 25.7.1917

K.u.k. MGG in Polen, Zivillandeskommissariat, BZCH. Pr. Nr. 9844/17, Besprechung mit GG Warschau über Staatsrat, Lublin, 22.7.1917, An das k.u.k. AOK in Feldpost 51 [Pismo generalnego gubernatora w Lublinie gen. Stanisława Szeptyckiego do AOK, dotyczące konsultacji w sprawie TRS z generalnym gubernatorem w Warszawie].

[7]

K.u.k. AOK, Qu.Abt, MV Pr. 131333, 27.7.1917.

Den Vertreter des AOK in Warschau d.l 5737 24.7, 10 vn. [Pismo przedstawiciela MSZ przy AOK do AOK w sprawie przyjazdu 28 lipca do Warszawy na konsultacje barona Eichoffa oraz przedstawiciela MGG w Lublinie i planowanego przez władze niemieckie omówienia także spraw finansowych i przedstawicielstwa powiatowego].

[8]

K.u.k. AOK, Qu.Abt., MV Nr. 131334/P, 25.7.1917.

Telegramm. Aufgenommen Krakau, am 24.7.1917. AOK. Vom Vertreter des k.u.k. AOK in Warschau dt Nr. 5735 14.7, 5.10 n. [Telegram do AOK od przedstawiciela AOK w Warszawie w sprawie rozmów władz niemieckich z udziałem kanclerza Rzeszy i gen. Beselera w Berlinie w sprawie realizacji i zakresu uprawnień dla państwowości polskiej].

[9]

K.u.k. AOK, Qu.Abt., MV Nr. 131340, 25.7.1917.

Der Vertreter des k.u.k. M.d.Ä. beim k.u.k. AOK, Nr. 21596. Dem k.u.k. AOK (Quartiermeisterabteilung) mit Bezug auf MV Nr. 131159/P vom 18. I.M. zur gefälligen Kenntnisnahme [Pismo przedstawiciela MSZ przy AOK do wiadomości Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK], Baden, 2.7.1917.

Telegramm Nr. 128, Graf Czernin an Herrn von Storck, ddo. Wien, 25.7.1917 [Telegram ministra spraw zagranicznych Czernina do przedstawiciela MSZ przy

AOK Storcka, dotyczący zbliżających się rozmów w Warszawie o projekcie przedłożonym przez TRS i pożądanego przyjazdu barona Eichoffa 28 lipca w celu ustalenia stanowiska delegatów Austro-Węgier].

[10]

K. u. k. AOK, Qu.Abt., MV Nr. 131375/P, Polnisches Staatswesen, Gesetzgebung und Verwaltung, 26.7.1917 [Pismo Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK, dotyczące państwowości polskiej, ustawodawstwa i administracji].

Der k. u. k. öst.-ung. Regierungskommissär beim Staatsrat im Königreich Polen E. Nr. 385 Res, Übergabe des Schul- und Gerichtswesens, 24.7.1917, An das k. u. k. AOK in Standort, Warschau [Raport austro-węgierskiego komisarza rządowego przy TRS w Królestwie Polskim do AOK, dotyczący przekazania szkolnictwa i sądownictwa].

[11]

K. u. k. AOK, Qu.Abt., MV Nr. 131413, 27.7.1917.

Der Vertreter des k. u. k. M.d.Ä. beim k. u. k. AOK, Nr. 21649, Warschauer Besprechungen über das Projekt des Staatsrates, Zu MV Nr. 131233/P vom 20 d.Mts., Baden, 27.7.1917 [Raport przedstawiciela austro-węgierskiego MSZ przy AOK, dotyczący warszawskich rozmów o projekcie Rady Stanu].

Abschrift. K. u. k. Ministerium des kais. und königl. Hauses und des Äußern, Warschauer Besprechungen über das Projekt des Staatsrates. Abschrift eines Erlasses an Herrn von Ugron in Warschau, Wien, 25.7.1917, Nr. 4167 [Odpis rozkazu MSZ do delegata Stephana Ugrona w Warszawie, dotyczący warszawskich rozmów o projekcie Rady Stanu].

[12]

K. u. k. AOK, Qu.Abt., MV Nr. 131483/P, Polnisches Staatswesen, Gesetzgebung und Verwaltung [Pismo Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK, dotyczące państwowości polskiej, ustawodawstwa i administracji].

Meldung ad Befehl MV Nr. 131159/P vom 17.7.1917, betreffend die Verhandlungen in Warschau mit den kaiserlich deutschen Delegierten über die Ausgestaltung des polnischen Staatswesens [Meldunek na rozkaz MV Nr. 131159/P z 17.7.1917, dotyczący rokowań w Warszawie z cesarsko-niemieckimi delegatami o rozbudowie państwowości polskiej].

Beilage I. Entwurf einer Regierungserklärung (Deutsche Antrag) [projekt deklaracji rządowej (wniosek niemiecki)].

Beilage II. Patent vom ... 1917, betreffend die Staatsgewalt im Königreiche Polen (Unser Antrag) [Patent z ... 1917, dotyczący władzy państwowej w Królestwie Polskim (projekt austro-węgierski)].

Beilage III. Schlussprotokoll (Vereinbarung) [Protokół końcowy (porozumienie) obrad w dniach 28–30 lipca w Warszawie].

Beilage IV. Beilage zum Bericht Nr. 132/P. ddo. Warschau, 30. Juli 1917. Offiziöse Notiz für die Presse [oficjalna notatka dla prasy].

Beilage V. [List prywatny cesarza Karola I do generalnego gubernatora wojkowego w Lublinie Stanisława hr. Szeptyckiego].

Abschrift. Entwurf der Antwort, die von den verbündeten Regierungen dem Provisorischen Staatsrate auf seine Anträge vom 3. Juli, l.J. zu erteilen wäre

[Projekt odpowiedzi sprzymierzonych rządów do TRS na jej wniosek z 3 lipca b.r.].

[13]

K. u. k. AOK, Qu.Abt., MV Nr. 131514, Polnisches Staatswesen, Gesetzgebung und Verwaltung, 2.8.1917 [Pismo Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK, dotyczące państwowości polskiej, ustawodawstwa i administracji].

Telephondepesche. Graf Czernin an Herrn von Storck, aufgegeben am 1. August 1917, um 5 h pm. [Depesza telefoniczna ministra spraw zagranicznych hr. Czernina do przedstawiciela MSZ przy AOK Storcka].

[14]

K. u. k. AOK, Qu. Abt. 131528, 2.8.1917.

Der k. u. k. öst. ung. Regierungskommissär beim Staatsrate im Königreich Polen, E. Nr. 393 Res, Organisation der polnischen Staatsbehörden, Warschau, 31.7.1917, An das k. u. k. AOK in Standort. Abschrift. 2 Beilagen [Raport austro-węgierskiego komisarza rządowego przy TRS w Królestwie Polskim do AOK, dotyczący organizacji polskich władz państwowych].

[15]

K. u. k. AOK, Qu. Abt., MV Nr. 131529, 2.8.1917.

Der k. u. k. öst. ung. Regierungskommissär beim Staatsrate im Königreich Polen, E. Nr. 397 Res, Organisation der polnischen Staatsbehörden, Warschau, 31.7.1917, An das k. u. k. AOK in Standort [Raport austro-węgierskiego komisarza rządowego przy TRS w Królestwie Polskim do AOK, dotyczący organizacji polskich władz państwowych].

Karton 2465

[16]

K. u. k. AOK, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131613, Übergabe des Schulwesens [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie przekazania szkolnictwa], 6.8.1917.

Beilage.

Der Vertreter des k. u. k. Ministeriums des Äussern beim k. u. k. AOK, Nr. 21880, Übergabe des Schulwesens an den Staatsrat, Baden, 5.8.1917, An das k. u. k. AOK (Qu.Abt.) [Pismo przedstawiciela austro-węgierskiego MSZ przy AOK do Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK, dotyczące przekazania szkolnictwa Radzie Stanu].

[17]

K. u. k. AOK, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131631, Polnisches Staatswesen, Gesetzgebung und Verwaltung, 7.8.1917 [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie państwowości polskiej, ustawodawstwa i administracji].

Beilage.

Der Vertreter des k. u. k. Ministeriums des Äussern beim k. u. k. Armeeoberkommando, Nr. 21982, Organisation des polnischen Staatswesens, Zu MV Nr. 131483/P vom 4. August l. J., Baden, 7.8.1917, An Seine Exzellenz den Herrn

Chef des k. u. k. Generalstabes, General der Infanterie Arthur Baron Arz von Straussenburg etc. [Pismo przedstawiciela austro-węgierskiego MSZ przy AOK do szefa Sztabu Generalnego, gen. piechoty Arthura barona Arza von Straussenburga, dotyczące organizacji państwowości polskiej].

[18]

K. u. k. AOK, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131747/P, Polnisches Staatswesen, Übergabe der Gerichtsbarkeit, 12.8.1917 [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie państwowości polskiej, przekazania sądownictwa].

Beilage.

Telegramm vom Vertreter des k. u. k. AOK in Warschau, Nr. 6262, 12/8 3/40 n. AOK [Telegram przedstawiciela austro-węgierskiego AOK w Warszawie do AOK].

Beilage.

K. u. k. AOK, Qu.Abt. MV Nr. 131210, 119.7.1918.

Der k. u. k. öst.-ung. Regierungskommissär beim Staatsrate im Königreich Polen, Nr. 361 Res, Übertragung des Justizwesens, Warschau, 17.7.1917, An das AOK in Standort [Raport austro-węgierskiego komisarza rządowego przy TRS w Królestwie Polskim do AOK, dotyczący przekazania sądownictwa].

[19]

K. u. k. AOK, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131781/P, Polnisches Staatswesen, Übergabe des Justizwesens, 14.8.1917 [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie państwowości polskiej, przekazania sądownictwa].

Beilage.

K. u. k. MGG in Polen, Z.J.BZCH Nr. 2004, Übergabe des Justizwesens, Lublin, 12.8.1917, An das k. u. k. AOK, Qu.Abt. in Feldpost 51 [Pismo Generalnego Gubernatorstwa Wojskowego w Lublinie do Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK, dotyczące przekazania sądownictwa].

[20]

K. u. k. AOK, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131805/P, Polnisches Staatswesen, Übergabe der Gerichtsbarkeit, 16.8.1917 [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie państwowości polskiej, przekazania sądownictwa].

Ad. MV Nr. 131805/P. Gerichtswesen in Polen [Sądownictwo w Polsce].

Ad. MV Nr. 131805/P. Polnisches Staatswesen, Übergabe der Gerichtsbarkeit [Państwowość polska, przekazanie sądownictwa].

Beilage.

K. u. k. MGG in Polen, BZCH Nr. 1759/17, Übergabe des Justizwesens, Lublin, 14.8.1917, An k. u. k. AOK, Qu.Abt. [Pismo Generalnego Gubernatorstwa Wojskowego w Lublinie do Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK, dotyczące przekazania sądownictwa].

Beilage. Abschriften.

Verordnung vom.... 1917, betreffend des Justizwesens [Rozporządzenie z ... 1917, dotyczące sądownictwa].

Ad MV Nr. 91216/P, Vorläufige Vorschriften über die Gerichtsverfassung im Königreiche Polen [Tymczasowe przepisy o ustroju sądownictwa w Królestwie Polskim].

Vorläufige Vorschriften über die Verteilung der Königlich-Polnischen Gerichte [Tymczasowe przepisy o podziale królewsko-polskich sądów].

Vorläufige Vorschriften über die Besoldung der Justizbeamten in Polen [Tymczasowe przepisy o opłacaniu urzędników sądowych w Polsce].

Übergangsvorschriften zur Strafprozessordnung [Przepisy przejściowe do porządku procesu karnego].

[21]

K. u. k. AOK, Generalstabes, MV Nr. 131815/P, Kreisordnung, 16.8.1917 [Pismo szefa Sztabu Generalnego, dotyczące porządku powiatowego].

Vertreter des k. u. k. AOK bei k.d. GG Warschau, Nr. 6400, Geheim, Warschau, 17.8.1917, An das k. u. k. AOK, Qu.Abt. in Standort [Pismo przedstawiciela AOK przy cesarsko-niemieckim GG w Warszawie do Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK].

[22]

K. u. k. Armeeoberkommando, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131869/P, Staatsrat, Übergabe des Schulwesens [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie Rady Stanu, przekazania szkolnictwa].

Beilage.

K. u. k. öst.-ung. Regierungskommissär beim Staatsrate im Königreich Polen, Nr. 441 Res, Schulwesen, Übergabe an den Staatsrat, Warschau, 18.8.1917, An das k. u. k. AOK in Standort [Raport austro-węgierskiego komisarza rządowego przy TRS w Królestwie Polskim do AOK, dotyczący szkolnictwa i przekazania go Radzie Stanu].

[23]

K. u. k. Armeeoberkommando, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131876/P, Übergabe der Zivilgerichtsbarkeit an den poln. Staatsrat, 21.8.1917 [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie przekazania sądownictwa cywilnego polskiej Radzie Stanu].

Beilage.

K. u. k. MGG in Polen, J. BZCH Nr. 20073, Lublin, 19.8.1917, An das k. u. k. Qu.Abt. in Feldpost 51 [Pismo Generalnego Gubernatorstwa Wojskowego w Lublinie do Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK].

Beilage.

Prov. Staatsrat im Königreich Polen, Justizdepartement, Warschau, 10.8.1917. Übersetzung. Der Direktor des Departements Bukowiecki m.p. [Tłumaczenie pisma Stanisława Bukowieckiego, dyrektora Departamentu Sprawiedliwości Tymczasowej Rady Stanu w Królestwie Polskim].

[24]

K. u. k. Armeeoberkommando, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131883/P, Polnisches Staatswesen, Übergabe des Justizwesens, Beurlaubung von k. k. Richtern, 21.8.1917 [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie państwowości polskiej, przekazania sądownictwa, urlopowania c. k. sędziów].

[25]

K. u. k. AOK, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131897, Polnisches Staatswesen, Übergabe der Gerichtsbarkeit, 22.8.1917 [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie państwowości polskiej, przekazania sądownictwa].

Beilage.

Telegramm. Geht an MGG und AOK. Regierungskommissär Nr. 450 Res [Telegram austro-węgierskiego komisarza rządowego przy TRS w Królestwie Polskim do MGG w Lublinie i do AOK].

[26]

K. u. k. AOK, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131899, Polnisches Staatswesen, Übergabe des Justizwesens, 22.8.1917 [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie państwowości polskiej i przekazania sądownictwa].

Beilage.

Telegramm. MGG, BZCh Nr. 2517 [Telegram od Generalnego Gubernatorstwa Wojskowego w Lublinie].

[27]

K. u. k. AOK, Qu.Abt, MV Nr. 131907, 23.8.1917.

Der k. u. k. öst.-ung. Regierungskommissär beim Staatsrate im Königreich Polen, Nr. 447 Res, Übergabe des Gerichtswesens, Publizierung im V.Bl.f.d. GG Warschau, Warschau, 21.8.1917, An das k. u. k. AOK, Qu.Abt, in Feldpost 51 [Raport austro-węgierskiego komisarza rządowego przy TRS w Królestwie Polskim do Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK, dotyczący przekazania sądownictwa, publikacji w „Dzienniku rozporządzeń dla niemieckiego Generalnego Gubernatorstwa w Warszawie”].

Beilage.

Nr. 84, „Verordnungsblatt für das Generalgouvernement Warschau”, ausgegeben in Warschau am 19. August [Nr. 84, „Dziennik rozporządzeń dla Jenerał-Gubernatorstwa Warszawskiego”, wydany w Warszawie dnia 19 VIII 1917 r.; zawiera rozporządzenia dotyczące przekazania sądownictwa].

[28]

K. u. k. AOK, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131950/P, Polnisches Staatswesen, Übergabe des Justizwesens, Beurlaubung der richterlichen Beamten, 25.8.1917 [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie państwowości polskiej, przekazania sądownictwa, urlopowania urzędników sądowych].

[29]

K. u. k. AOK, Chef des Generalstabes, MV Nr. 131958/P, Polnisches Staatswesen, Übergabe des Justizwesens, Überlassung der Beamten, 28.8.1917 [Pismo szefa Sztabu Generalnego w sprawie państwowości polskiej, przekazania sprawiedliwości, odstąpienia urzędników].

Beilage.

K. u. k. MGG in Polen, Z.J. BZCh Nr. 2071, Übergabe des Justizwesens, Überlassung von Beamten, Lublin, 23.8.1917, An das k. u. k. AOK, Qu.Abt. in Feldpost 51 [Pismo Generalnego Gubernatorstwa Wojskowego w Polsce do Oddziału

Kwatermistrzowskiego AOK, dotyczące przekazania sądownictwa, odstąpienia urzędników].

[30]

K. u. k. AOK, Qu.Abt., MV Nr. 131999/P, Staatsrat Demission, Übergangsausschuss, Übergabe des Schulwesens, 26.8.1917 [Pismo Oddziału Kwatermistrzowskiego AOK, dotyczące dymisji Rady Stanu, Komisji Przejściowej, przekazania szkolnictwa].

Standort des AOK am August 1917. MGG Lublin — Telegramm, Regierungskommissär in Warschau — Telegramm [Telegram AOK do MGG w Lublinie i do austro-węgierskiego komisarza rządowego w Warszawie].

Telegramm Regierungskommissärs beim Staatsrate im Königreich Polen, Res Nr. 470 vom 26. August 1917 [Telegram austro-węgierskiego komisarza rządowego przy TRS w Królestwie Polskim].

Telegramm. 28.8.1917. 1.40.n. Vertreter des k. u. k. AOK in Warschau, Nr. 6684 26.8. 11 50 n. [Telegram przedstawiciela AOK w Warszawie].

Jerzy Gaul, Sources to regaining of the Polish statehood in the period of July-August 1917 at the Austrian State Archives in Vienna

Summary

The development of the Polish statehood during the years of World War I was given particular importance in connection with the 100th anniversary of regaining independence by Poland in November 1918. Query that was conducted in the holdings of the Archives of War in Vienna in 2015., fond Quartiermeisterabteilung of Armeeoberkommando, led to the registration of interesting records from the period of July–August 1917. Boxes no. 2464 and 2465 contain records relating to the organisation of the Polish government, the resignation of the Provisional Council of State and the establishment of the Temporary Committee of the Provisional Council of State as well as to the transfer authority over education and the judiciary to the Polish administration.

Słowa kluczowe: I wojna światowa, państwo polskie, Tymczasowa Rada Stanu, Komisja Przejściowa, administracja polska, szkolnictwo, sądownictwo, polonika

Keywords: World War I, Polish statehood, the Provisional Council of State, Temporary Committee, Polish administration, education, judiciary, polonica